

MUSIQA TA'LIMIDA KOMPETENSIYAVIY YONDASHUV VA ZAMONAVIY PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNING NAZARIY ASOSLARI

Axatqulova Sitora Olimjon qizi

Ilmiy rahbar dotsent, M.A. Ilxamov

*Nizomiy nomidagi O'zbekiston milliy pedagogika universiteti Magistratura
bo'limi Musiqa ta'limi va san'at mutaxassisligi magistranti*

Annotatsiya: Musiqa ta'limining jamiyat hayotidagi o'rni yuksak ahamiyat kasb etadi. Musiqa insonning estetik dunyoqarashini kengaytiradi, uning hissiy faoliyatini, ijodkorlik salohiyatini shakllantiradi. Shu bois musiqa ta'limi jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy qilish, yangi metod va yondashuvlar asosida yoshlarda kompetensiyalarni shakllantirish masalasi dolzarb ahamiyat kasb etdi. Yangi pedagogik g'oyalar, ta'lim tizimidagi islohotlar jarayonida kompetensiyaviy yondashuvning ta'lim sifatini oshirishdagi o'rni va roli tobora ortib bormoqda. Bugungi kunda o'quvchilarning ijodiy qobiliyatini rivojlantiruvchi, mustaqil fikrlash malakasi va dunyoqarashini kengaytiruvchi kompetensiyaviy yondashuv zamonaviy ta'lim tizimining ustuvor yo'nalishlaridan hisoblanadi.

Kalit so'zlar: musiqa ta'limi, kompetensiyaviy yondashuv, pedagogik texnologiyalar, zamonaviy ta'lim, innovatsion texnologiyalar, o'qituvchi, o'quvchi, estetik tarbiya, amaliy ko'nikma.

Kompetensiyaviy yondashuv musiqa ta'limida o'quvchilarning nazariy bilimlar bilan birga amaliy malakalarini rivojlantirish hamda ularni hayotiy vaziyatlarda qo'llay olish qobiliyatini shakllantirishga xizmat qiladi. Kompetensiyaviy ta'limning asosiy vazifasi – o'quvchilarni mustaqil, ijodiy fikrlashga, o'z bilim va ko'nikmalarini real hayotiy jarayonlarda qo'llashga yo'naltirishdir. Bu yondashuv orqali musiqa ta'limi yangicha mazmun kasb etadi va o'quvchilarni estetik tarbiyasi, psixologik hamda intellektual rivojida yangi

bosqich yuzaga keladi. Mazkur jarayonda o'quvchilarning musiqiy savodxonligini oshirish, musiqa nazariyasi asoslarini puxta o'zlashtirish, amaliy mashg'ulotlarni ko'paytirish orqali musiqa bo'yicha keng qamrovli bilim va ko'nikmalar shakllantiriladi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar ushbu kompetensiyaviy yondashuvning samarali amalga oshirilishini ta'minlaydi. Innovatsion texnologiyalar va zamonaviy ta'lim metodlari musiqa ta'lim jarayonida o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshirish, ularni faol ishtirok etishga undash, mustaqil va ijodiy ishlashga o'rgatish imkoniyatini yaratadi. Interfaol metodlar, klaster, insert, trening, "aql charxi", loyiha asosida o'qitish, muammoli ta'lim kabi ilg'or texnologiyalar o'quvchi-yoshlarning musiqiy tafakkurini shakllantiradi, ular orasida mustaqil fikrlash va o'z ustida ishlash qobiliyatini kuchaytiradi. Bularning barchasi o'quvchilarda nafaqat bilim, balki amaliy ko'nikma hamda kasbiy kompetensiyalarni mustahkamlashga xizmat qiladi [1].

Musiqa ta'limining mazmuni ham zamon talablariga mos tarzda yangilanib bormoqda. Ta'limda multimedia texnologiyalaridan, interfaol vositalardan hamda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan keng foydalanilayotgani dars jarayonini qiziqarli, samarali va zamonaviy qilishga sabab bo'lmoqda. O'quvchilar musiqa asarlarini tinglab, tahlil qilib, amalda ifodalash orqali o'zida badiiy-estetik hislarni rivojlantiradi va ijtimoiy-sivilizatsion jarayonning faol ishtirokchisiga aylanadi. Kompetensiyaviy yondashuv asosida tuzilgan musiqa dasturlari o'quvchilarning har tomonlama rivojlanishini ko'zda tutadi. Pedagogik jarayonda o'qituvchi asosiy motivator va yo'naltiruvchi sifatida namoyon bo'ladi. U o'quvchilarni musiqaga qiziqtirish, ularning individual imkoniyatlarini aniqlash hamda ularga individual yondashuv asosida musiqadagi ijodiy salohiyatini ochib berishga alohida e'tibor qaratadi. Zamonaviy o'qituvchi faqatgina bilim beruvchi emas, balki o'quvchining hamfikri, maslahatgo'yi va mustaqil faoliyatini rag'batlantiruvchi shaxs sifatida harakat qiladi. Kompetensiyaga asoslangan yondashuvda o'quvchi va o'qituvchi o'rtasidagi subyektiv-subyektiv munosabatlar o'quvchi shaxsining har tomonlama rivojlanishiga xizmat qiladi. O'zbekiston Respublikasida ta'lim sohasida olib borilayotgan islohotlar natijasida musiqa

ta'limi ham zamon talablari asosida isloh qilinmoqda. Yangi avlod o'quv dasturlarining joriy qilinishi, darslik va qo'llanmalarning takomillashuvi, multimedia vositalarining keng joriy qilinishi natijasida o'quvchilar musiqa olami bilan bevosita va bilvosita tanishmoqda. Respublika miqyosidagi o'quv seminarlar, mahorat darslari, internet platformalaridan samarali foydalanish musiqa o'qituvchilari malakasining oshishiga, ta'lim jarayonining metodik jihatdan mustahkamlanishiga sabab bo'lmoqda [2].

Zamonaviy pedagogik texnologiyalarning nazariy asoslarini tahlil qilganda ular o'zida axborot-kommunikatsiya tizimi, innovatsion ta'lim vositalari va fanlararo integratsiyani mujassamlashtirganini ko'rish mumkin. Bu texnologiyalar o'quvchi shaxsining individual va mustaqil rivojlanishi uchun keng imkoniyatlar ochadi. Musiqa ta'limi ham mazkur texnologiyalardan foydalanish orqali o'z oldiga zamon talablariga mos yuqori maqsadlarni qo'yadi va ularni hayotga tatbiq etadi. Zamonaviy darsda o'quvchini musiqiy jarayonlarga faol jalb etish, ularning estetik intuitsiyasini rivojlantirish, musiqiy ijodkorlikka rag'batlantirish kabi muhim yo'nalishlar tatbiq etiladi. Kompetensiyaviy yondashuv nufuzli pedagoglar tadqiqotlarida ham alohida o'rin tutadi. Musiqa ta'limida kompetensiyaviy va innovatsion texnologiyalar integratsiyasi sifatli o'quv jarayonini tashkil qilishda asosiy funksional imkoniyatlarni ochib beradi. Chunki, zamonaviy ta'lim talabiga ko'ra, musiqiy-ta'limiy jarayon nafaqat nazariy malakalarni egallashni, balki turli hayotiy vaziyatlarda amaliyot va tajribani sinashni ham qamrab olishi lozim. Bu esa o'quvchilarda tanqidiy va ijodiy fikrlashni rivojlantiradi, individual-tashabbuskorlikni kuchaytiradi, jamiyatga foydali shaxsni shakllantirishga xizmat qiladi. Musiqa ta'limida kompetensiyaviy yondashuvni amalga oshirish uchun har tomonlama puxta rejalangan, zamonaviy pedagogik texnologiyalar bilan boyitilgan dasturlar tuziladi. Bu dasturlar o'quvchilarning yosh va psixologik o'ziga xosliklariga, musiqiy dunyoqarashiga, individual salohiyatiga e'tibor qaratgan holda ishlab chiqiladi. O'quvchilarda yuqori darajali musiqa savodxonligini shakllantirish, ularning tahliliy va ijodiy salohiyatini ochib berish ta'lim dasturlarining asosiy vazifasiga aylanadi. Mashg'ulotlar davomida musiqa

o'qituvchilari turli pedagogik texnologiyalardan foydalanadi: "aql charxi", trening, insert, testlar, muammoli vazifalar, loyiha asosida o'qitish, multimedia vositalari va boshqalar [3].

Darslarda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish o'quvchilarning motivatsiyasini kuchaytiradi, o'zlashtirish darajasini oshiradi. Musiqa darslarida multimedia vositalaridan foydalangan holda o'rganilgan materiallarni to'liq o'zlashtirish imkoni yaratiladi. Musiqa asarlarini tinglash, ularni tahlil qilish, amaliy mashg'ulotlar orqali musiqiy his-tuyg'ularni boyitishda zamonaviy vositalar muhim ahamiyatga ega. Bu esa yangi pedagogik g'oyalarni amaliyotga joriy qilishga xizmat qiladi. O'qituvchilar uchun esa yangi texnologiyalar o'z ustida ishlash, zamonaviy malakani egallash, innovatsion taraqqiyotga ijobiy hissa qo'shish uchun qulay platformaga aylanadi. Ta'limda kompetensiyaviy yondashuv hamda zamonaviy texnologiyalar simbiozini ta'minlash orqali musiqiy-ta'limiy jarayon ustuvorlik kasb etadi. O'quvchi va o'qituvchi hamkorligida samarali natijalarga erishish uchun musiqiy-madaniy muhit shakllantiriladi, bu esa o'quvchilarning badiiy-estetik dunyoqarashini rivojlantiradi, ularni musiqiy ijodkorlikka, mustaqil bilim olishga rag'batlantiradi. Ta'lim jarayonida ilg'or texnologiyalar va metodlarni tanlash, ularni o'zaro uyg'unlashtirish, innovatsiyalar asosida darslarni samarali tashkil qilish mazkur sohaning rivojlanishiga ijobiy hissa qo'shmoqda. Musiqa ta'limida kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etiladigan har bir mashg'ulot o'quvchilarni o'z fikrini erkin ifodalay olish, muloqot madaniyatini egallash, samarali musiqiy faoliyat yuritish, o'zini o'zi boshqarish va baholash kompetensiyalarini shakllantirishga olib keladi. Bu yondashuv musiqa darslarini intellektual, ijodiy va estetik platformaga aylantiradi. O'quvchilarning intellektual salohiyati va bilim darajasi, kreativ fikrlashi, ijodiy dunyoqarashi o'sib boradi. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi qonuni va boshqa me'yoriy-huquqiy hujjatlarda ham ta'lim sohasida zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish hamda kompetensiyaviy yondashuvga katta e'tibor berilishi belgilangan. Bu esa har bir o'quvchi uchun erkin va ochiq ta'lim muhitini yaratish, innovatsion axborot-

kommunikatsiya texnologiyalaridan unumli foydalanish, ilg'or pedagogik tajriba asosida sifatli musiqa ta'limini yo'lga qo'yish imkonini beradi. Yuqori samarali pedagogik va axborot texnologiyalari, elektron o'qitish vositalari, masofaviy ta'lim tizimi, interaktiv metodlardan foydalanish musiqiy ma'lumotlarni yetkazishda o'qituvchi-ilmiy salohiyatini oshirishda muhim rol o'ynaydi [4].

Musiqa ta'limida kompetensiyaviy yondashuv va zamonaviy texnologiyalarning bir-birini to'ldiruvchi va boyituvchi omil ekanligini amaliyot tasdiqlamoqda. Innovatsion texnologiyalardan samarali foydalanish o'quvchilar dunyoqarashini, ijodkorlik salohiyatini, kasbiy malakasini oshirish, zamon talablariga mos ijodiy shaxs yetishtirish uchun muhim hisoblanadi. O'quvchining shaxsiy faolligi, mustaqil fikrlashi, musiqiy dunyoqarashi va estetik qiziqishi faqatgina yangi texnologiyalar, ilg'or pedagogik metodlar asosida to'liq namoyon bo'ladi. Ta'lim jarayonida darslarning an'anaviydan zamonaviy shakllarga o'tishi, o'qituvchilarning yangi metodlar va texnologiyalarni o'zlashtirishi hamda ulardan samarali foydalanishi musiqiy-ta'limiy rivojlanishda muhim ahamiyatga ega. Musiqa ta'limi dasturlarining mazmun va sifat jihatidan yangilanishi, musiqiy-kompetensiyalarni shakllantirishga xizmat qiladigan ilg'or texnik-madaniy vositalarning ta'limga joriy qilinishi bugungi kunning eng dolzarb vazifalaridan biridir [5].

Xulosa:

Xulosa sifatida aytish mumkinki, musiqa ta'limida kompetensiyaviy yondashuv va zamonaviy pedagogik texnologiyalarning nazariy asoslarini mukammal bilgan va amaliyotga samarali tatbiq qila oladigan o'qituvchilargina zamon talabiga mos, ijodiy va intellektual salohiyatli yoshlarni yetishtirishga erisha oladi. Mamlakatimizda ta'lim sohasi uchun yaratilayotgan imkoniyatlar, pedagog kadrlarning malakasini oshirish uchun yaratilayotgan shart-sharoitlar bu borada katta natijalarga olib kelmoqda. Bu boradagi islohotlar va ilg'or tajriba mamlakatimizda musiqiy-ma'rifiy jarayonlarning mazmunan boyib borishiga, zamonaviy, kompetent va innovatsion fikrlaydigan avlod yetishib chiqishiga kafolat bo'lmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 29-apreldagi "O'zbekiston Respublikasida musiqa ta'limini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-4307-son qarori.
3. Karimova U.Z., Rahimova Z.A. "Musiqa ta'limi metodikasi" Toshkent, 2020.
4. Andreev V.I. "Pedagogicheskie texnologii: kompetentnostnyy podxod", Moskva, 2018.
5. Qodirova M. "Ta'limda zamonaviy pedagogik texnologiyalar", Toshkent, 2021.
6. Karimova N.K. "Innovatsion pedagogik texnologiyalar va ularning musiqa ta'limida qo'llanilishi", Toshkent, 2022.
7. Yuldashev Q., Karimov Sh. "Musiqa madaniyati asoslari", Toshkent, 2019.
8. Qosimova M.Q. "Pedagogika asoslari", Toshkent, 2017.
9. Sharipov N. "Pedagogik texnologiyalar va zamonaviy yondashuvlar", Toshkent, 2021.
10. Xudoyberdiyeva D. "Estetik tarbiya va musiqa ta'limi", Samarqand, 2020.

